

Påvirkninger og utfordringer for vannmiljøet i Norge

Anders Iversen, Miljødirektoratet

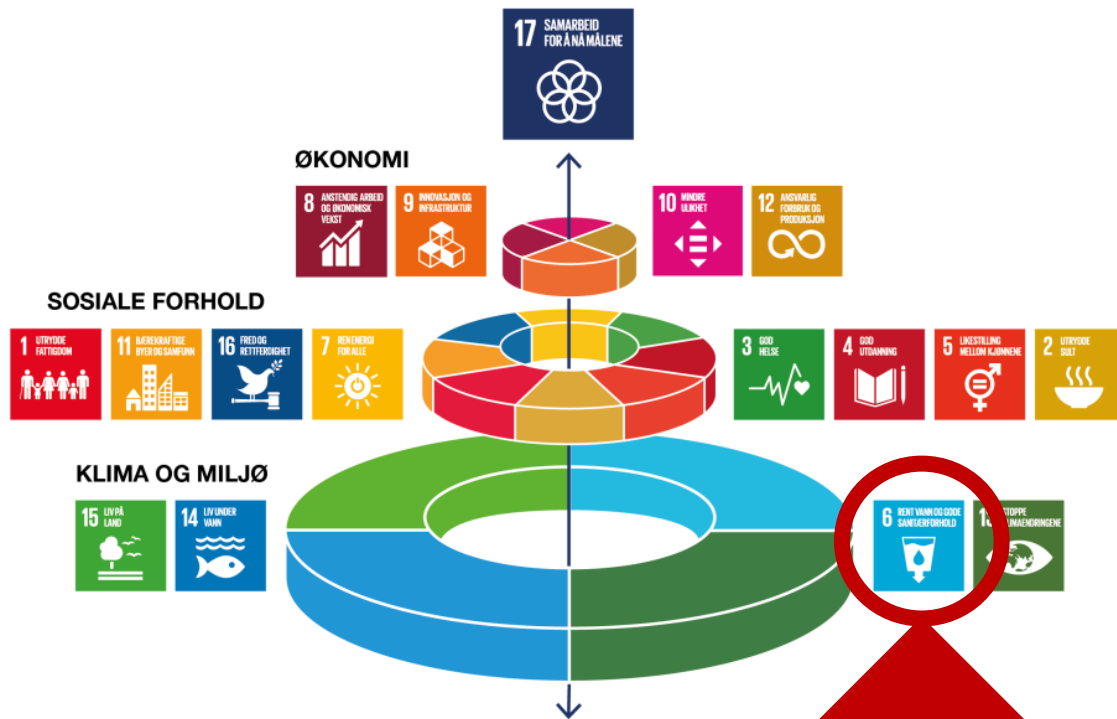
Foto: Anders Iversen

Foto: Anders Iversen

6. Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

6. Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til trygt drikkevann og gode sanitærforhold

- Sørge for tilgang til *trygt drikkevann*
- Sørge for bedre vannkvalitet ved å *reduere forurensning*
- Gjennomføre en *samordnet vannforvaltning* på alle nivåer
- *Beskytte og restaurere vannets økosystemer*
- Støtte og styrke *medvirkning fra lokalsamfunn* for å bedre forvaltningen av vann

6.1 TRYGT
DRIKKEVANN

6.3 REDUSERT
FORURENSNING

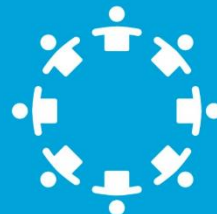
6.5 SAMORDNET
FORVALTNING
AV VANN

6.6 BESKYTTE OG
RESTAURERE
ØKOSYSTEMER

6.B LOKAL
MEDVIRKNING

Vanndirektivet (2000) - Vannforskriften (2007)

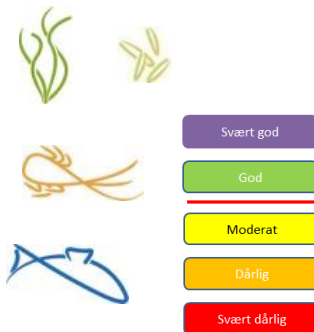
Ambisiøst formål

Forskrift om rammer for vannforvaltningen

- Beskyttelse og bærekraftig bruk (art. 1)
- Beskytte, forbedre, restaurere (art. 4)

Bindende miljømål

- Indikatorer:
 - Biologiske
 - Hydromorfologiske
 - Fysisk-kjemiske
 - Miljøgifter
- God økologisk og kjemisk tilstand.
- Tidsfrister (men også unntak)

Nedbørfeltbasert prosess

- Samordning på tvers av
 - kommuner, fylker, land
 - sektorer og myndigheter
 - lokalt, regionalt, statlig
- Bred medvirkning
 - ❖ *Forvaltningsplaner*
 - ❖ *Tiltaksprogrammer*

Foto: Bjørn Mejdell Larsen, NINA

Foto: Morguefile

Foto: Paal Staven

”Vann er ikke en hvilken som helst handelsvare, men snarere en arv som må beskyttes, forsvares og behandles deretter”.

***EUs rammedirektiv for vann
Starten på forordet***

Foto: Lise Sundberg

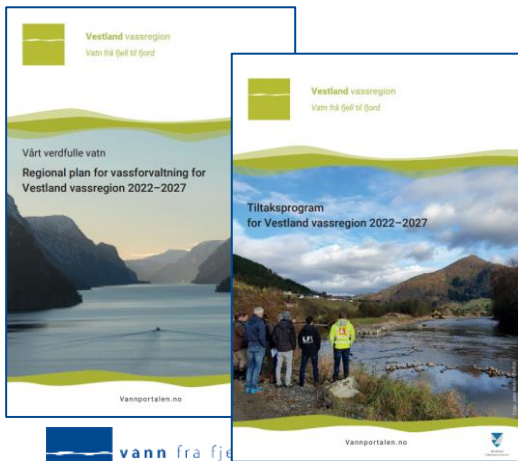

Foto: Steve Halsetrønning

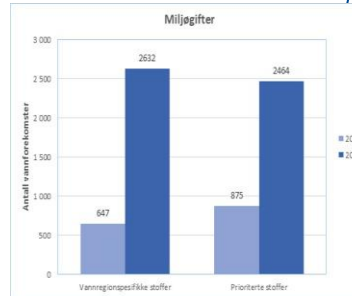
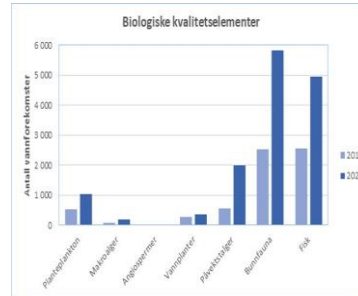
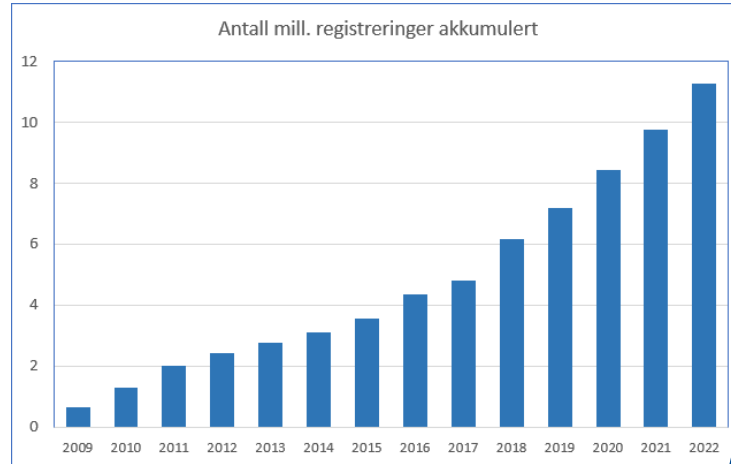
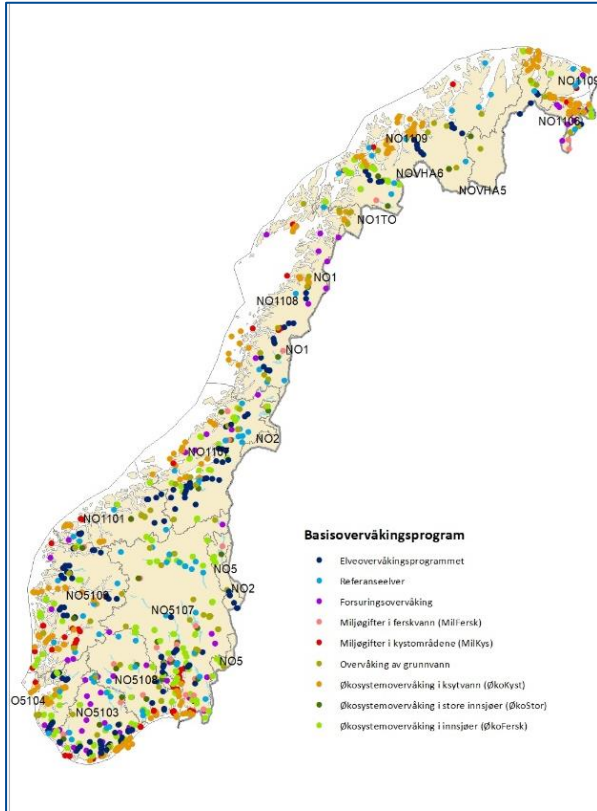

31. Oktober 2022: Regjeringen godkjente de oppdaterte regionale vannforvaltningsplanene for årene 2022-2027

- Regjeringen øker ambisjonsnivået i vannforvaltningen sammenliknet med 2016.
- Bidra til Norge i større grad når vannmiljømålene frem mot 2027, og 2033.
- Planene legger opp til over 12 000 tiltak i norske elver, innsjøer og kystvann.

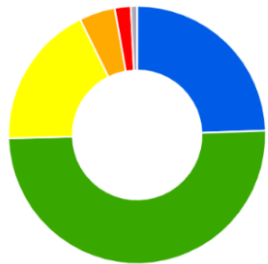

Kunnskapsgrunnlag: kartlegging og overvåking

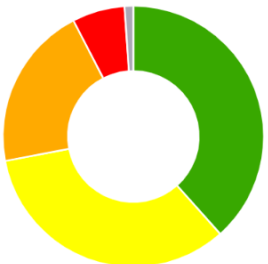
Økologisk tilstand for vann i Norge

Økologisk tilstand, naturlige vannforekomster i Norge

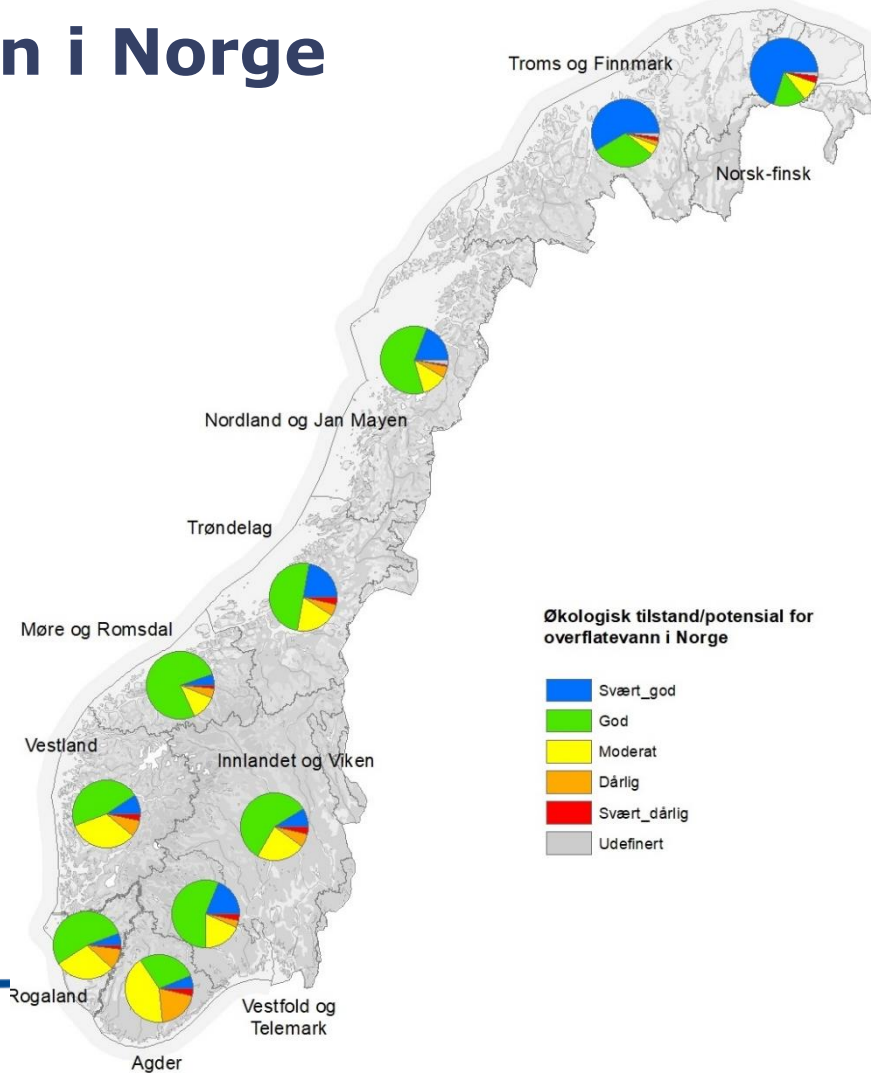
	Antall	Prosent
■ Svært god	7069	24.5%
■ God	14476	50.1%
■ Moderat	5230	18.1%
■ Dårlig	1307	4.5%
■ Svært dårlig	579	2%
■ Udefinert	226	0.8%

Økologisk potensial for SMVF i Norge

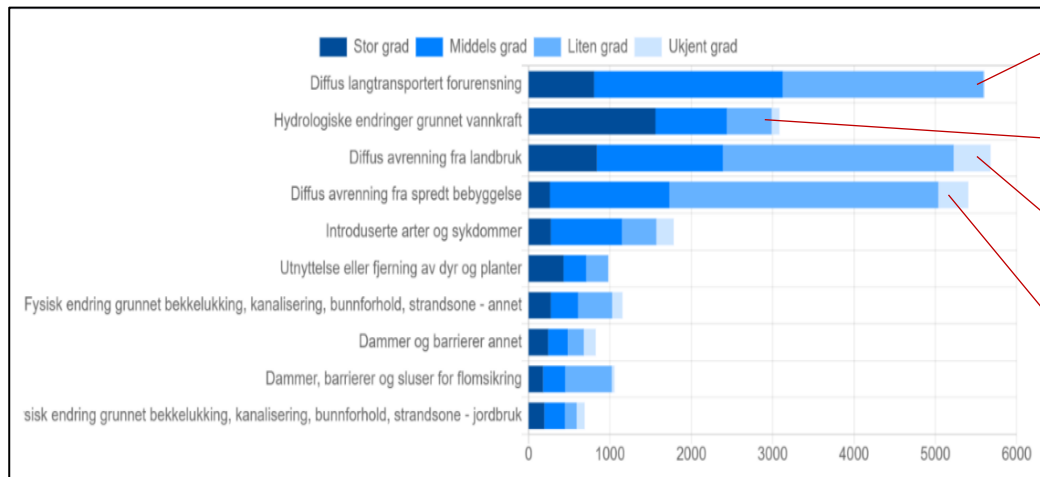

	Antall	Prosent
■ Godt	1446	38.4%
■ Moderat	1265	33.6%
■ Dårlig	768	20.4%
■ Svært dårlig	245	6.5%
■ Udefinert	41	1.1%

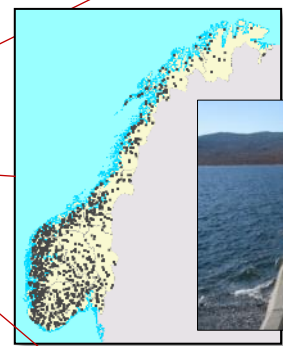
Figurer: Oversikt over økologisk tilstand for naturlige vannforekomster, og økologisk potensial for SMVF i Norge. Vann-Nett 11. desember 2021.

De viktigste påvirkningene på vannmiljøet i Norge (elv)

Påvirkninger på vannforekomster i elv i Norge. Vann-Nett 11. desember 2021.

6.1 Sørge for tilgang til *trygt drikkevann*

- Samarbeid mellom Mattilsynet og Miljødirektoratet.
- Nasjonale føringer (2019): Tiltak for å beskytte drikkevannskilder skal avklares gjennom de regionale vannforvaltningsplanene og videre ivaretas i arealdelen til kommuneplaner. Vannforekomster som benyttes til uttak av drikkevann bør ha fått avsatt hensynssoner med tilhørende planbestemmelser, slik at behovet for rensing ved produksjon av drikkevann reduseres.
- Brev fra Mattilsynet (2020): Ber kommunene om å registrere hensynssonene for drikkevann i sin kommune. I samarbeid med Mattilsynet har Miljødirektoratet utarbeidet en enkelt kartløsning til dette formålet.

6.3 Sørge for bedre vannkvalitet ved å *redusere forurensning*

6.3 REDUSERT FORURENSING

- Kalking mot effektene av sur nedbør:
 - Nasjonal plan mot 2026. 80-100 mill. pr år.
- Avløp: kommunalt og spredt:
 - Intensivert innsats fra statsforvalter og kommune: opprydding spredt avløp og oppgradeirng kommunale nett og renseanlegg.
- Landbruk: arealavrenning av næringsstoffer og organisk stoff:
 - Hjemmel for strengere krav, mer tilskudd, revisjon gjødselvereforskrift.
- Gamle synder:
 - Sjøbunn: Nasjonal plan for 17 områder, ca. 100 skipsverft
 - Gruver: tildekking av velter, grøfting, kalkingsanlegg etc.
- Utslipp fra dagens industri (120 av de største):
 - Pålagt ny overvåking og tiltaksvurdering etter vannforskriften.

6.5 Gjennomføre en samordnet vannforvaltning på alle nivåer

6.5 SAMORDNET FORVALTNING AV VANN

Vannregioner

- Vannforvaltning som følger nedbørfelt-grenser:

- Vannregioner 9 (15)

- Vannområder 100+

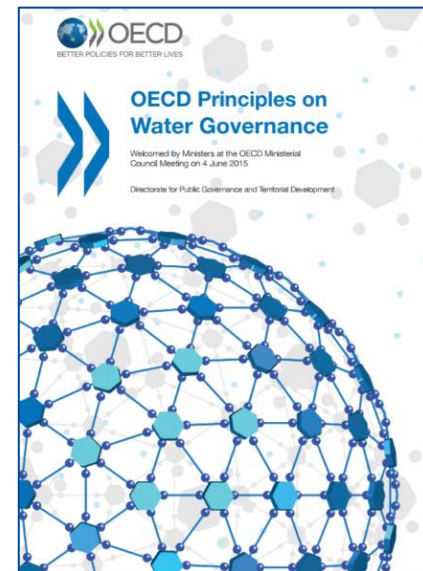
- Samordning horisontalt og vertikalt

- Departementsgruppe

- Direktoratgruppe

- Vannregionutvalg

- Vannområdeutvalg

Samordningen fungerer

- NIBR: Vannforvaltningen har satt seg som organisering og samarbeidspraksis. Dette har resultert i hevet bevissthet, bedre deltakelse, og økt samordning. Målkonfliktene er redusert.
- NIBR: Flere myndigheter rapporterer om endringer i egen virksomhet: målstruktur, saksbehandlingsrutiner og prioritering av tiltak for å nå vannmiljø-målene.
- OECD: Vannforvaltningen i Norge har en god struktur med samordning på tvers av myndigheter og nivåer, og kan være et forbilde for annen forvaltning av økosystemer og arealer.

6.6 Beskytte og restaurere vannets økosystemer

- Nasjonal strategi for restaurering av vassdrag mot 2030:
 - I 2030 skal vi restaurere mer vassdrag enn vi forringer
 - Skal følges opp med en handlingsplan
 - Tilskuddsordning for vannmiljø: prioriterer restaurering

- Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord:
 - 63 konkrete tiltak + 19 kunnskapstiltak
 - Bedre miljøtilstanden
 - Fremme et aktivt friluftsliv
 - Helhetlig forvaltning

Redusere miljøbelastningen av vannkraft

NVE + Miljødirektoratet

- Ved departementsgodkjenningen i 2016 ble det godkjent miljømål som kan kreve vannslipp/krafttap i 160 vannforekomster (77 revisjonssaker).
- Ved departementsgodkjenningen i 2022 ble det godkjent nye miljømål som kan kreve vannslipp/krafttap i 28 nye vannforekomster (13 nye revisjonssaker).
- Dessuten 365 tiltak som ikke medfører krafttap for 227 vannforekomster, herunder bl.a. Miljødirektoratets oppfølging av naturforvaltningsvilkår, og en del NVE-tiltak.

Hovinbekkens lukking ved Easts
Storuplass 3

Dato: 1/18-58
Foto: ERIK NÆSS

Foto: Næss, Erik

Oslo byarkiv

Hovinbekken 1959 - Kilde: Oslo byarkiv

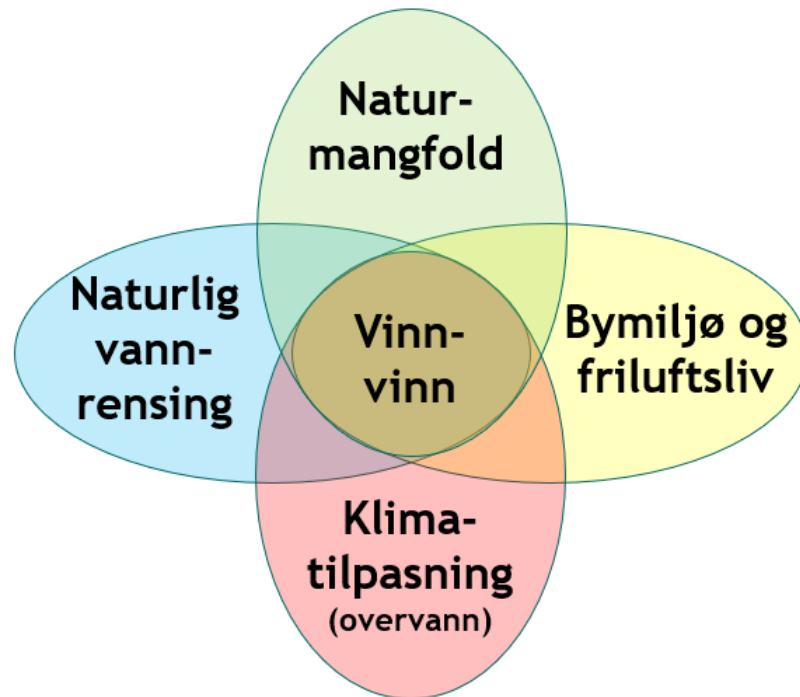

Hovinbekken 2016 - Foto: Anders Iversen

Restaurerte vassdrag gir stor samfunnsnytte!

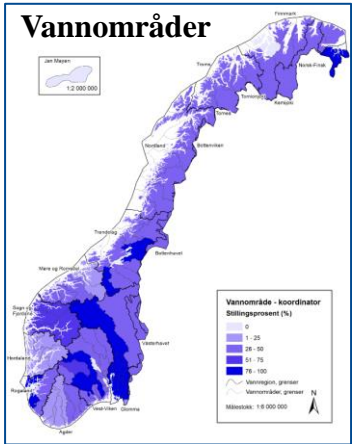

Mange positive effekter og vinn-vinn-gevinster på flere politikkområder samtidig:

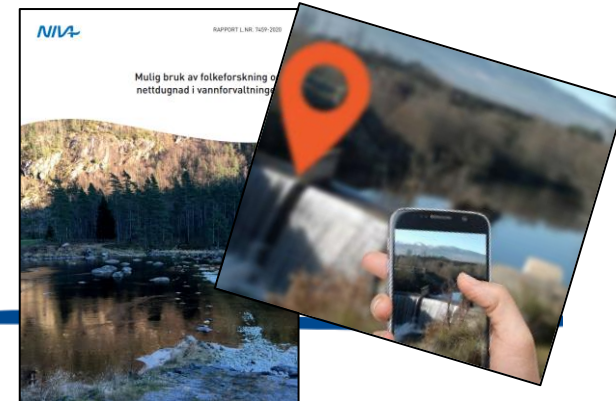
6.B Støtte og styrke *medvirkning fra lokalsamfunn* for å bedre forvaltningen av vann

God forankring i 100+ lokale 'interkommunale' vannområder.

- Koordinatorer: spleiselag mellom stat og involverte kommuner:
 - Bistå kommunene med deres ansvar for drikkevannskilder, avløp og landbruk, vann i arealplan inkludert overvann.
 - Bidra til bred medvirkning i vannforvaltningen gjennom informasjon og kontakt med lokale organisasjoner, næringsliv og innbyggere.
 - Ta i bruk lokal og erfaringsbasert kunnskap.

- Folkeforskning: app for å registrere vandringshindre for fisk.

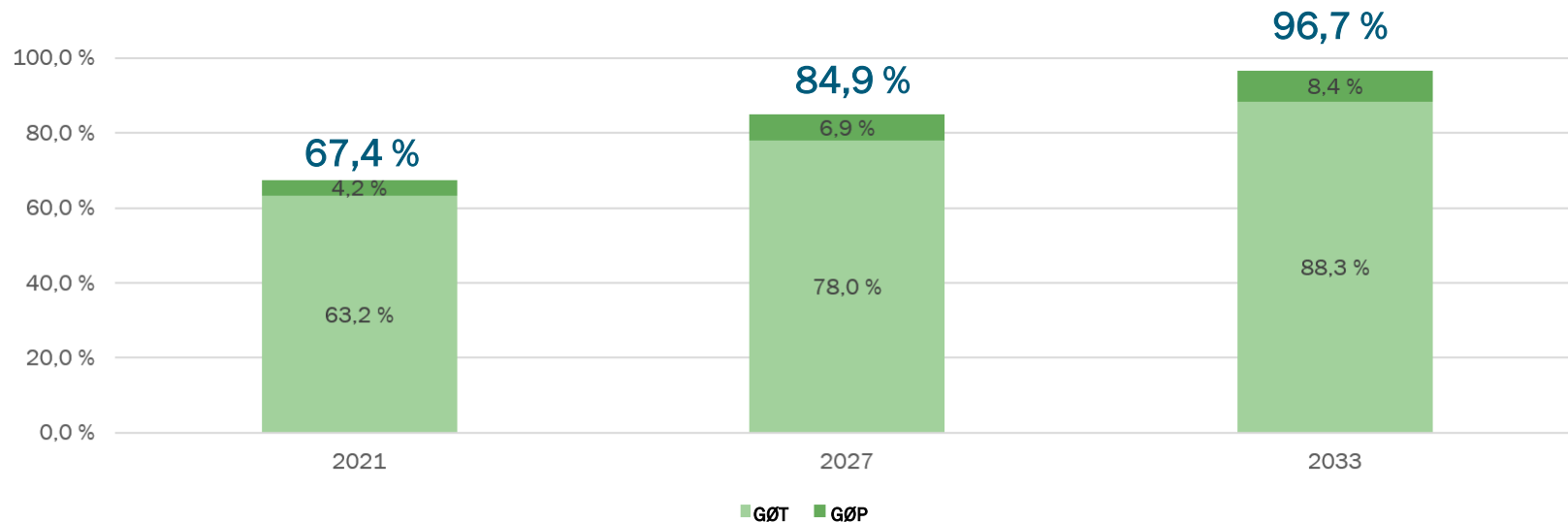

De viktigste tiltakene i de oppdaterte regionale vannforvaltningsplanene

Tema	Antall tiltak	Tre eksempler på tiltak
LANDBRUK 	3380	<ul style="list-style-type: none">• Ingen jordarbeiding om høsten• Hydrotekniske tiltak• Tiltak husdyrgjødsel
AVLØP 	2530	<ul style="list-style-type: none">• Bedre renseanlegg• Rehabilitering avløpsnett• Bedre rensing spredte avløp
VANNKRAFT OG ANNEN RESTAURERING 	1470	<ul style="list-style-type: none">• Forbedre vannføring• Forbedre vandrings- og spredningsveier• Forbedre fysiske forhold
SUR NEDBØR 	1130	<ul style="list-style-type: none">• Internasjonale avtaler• Kalking av innsjøer• Kalking av elver
MILJØGIFTER 	328	<ul style="list-style-type: none">• Tiltak mot forurenset grunn• Tiltak mot forurenset sjøbunn• Tiltak mot utslipp fra industri og gruver

Data hentet fra Vann-Nett: dato 24.10.22

De oppdaterte regionale vannforvaltnings-planenes ambisjoner for oppnåelse av miljømålene

GØT = Godt økologisk tilstand (naturlige vannforekomster)
GØP = Godt økologisk potensial (sterke modifiserte vannforekomster)

Internasjonal drahjelp

FNs generalforsamling vedtok den 1. mars 2019 å utpeke 2021-2030 som FNs tiår for restaurering av økosystemer.

Restoring at least 25 000 km of EU rivers to a free-flowing state

EUs biodiversitets-strategi har konkret mål om at minst 25.000 km av vassdrag restaureres slik at de flyter fritt i 2030, ved fjerning av utdaterte barrierer og ved restaurering av flomsletter og våtmarker.

Målinger viser forbedring fra tidligere år

Renere vann i Steinsfjorden

Temperaturer i Steinsfjorden har nådd et nivå som er 1,5 grader høyere enn i fjor, og vannet er dermed 1,5 grader varmere. Dette er et tegn på at vannet er renere og har høyere oksygeninnhold.

Tiltak har bedret vannkvaliteten

Etter å ha gjennomført flere tiltak for å bedre vannkvaliteten, viser målinger at vannet nå er renere enn tidligere år. Dette er et resultat av samarbeidet mellom kommuner og miljøorganisasjoner.

Fjorden blir reinare

Men ikke friskmei! Mindre utslepp

Årungen friskner til

Årungen er nå friskere enn tidligere år, noe som er et resultat av tiltak for å redusere utslippene av næringsstoffer i elven.

Renere bekker i Spydeberg

Renere bekker i Spydeberg er et resultat av tiltak for å bedre vannkvaliteten i regionen.

Nå ryddes det opp i gamle synder

5,2 kilometer avløpsledning er lagt ned i grøft på Eitang

Apeltunvannet er renere enn på mange tiår

Apeltunvannet er nå renere enn på mange tiår, noe som er et resultat av tiltak for å bedre vannkvaliteten i elven.

Bekken dukker fram etter 50 år

Bekken dukker fram etter 50 år, noe som er et resultat av tiltak for å bedre vannkvaliteten i bekken.

Trondheim har landets reneste havn

Trondheim har nå landets reneste havn, noe som er et resultat av tiltak for å bedre vannkvaliteten i havnen.

Renner opp i Øyeren

Renner opp i Øyeren, noe som er et resultat av tiltak for å bedre vannkvaliteten i Øyeren.

Bekken dukker fram etter 50 år

Bekken dukker fram etter 50 år, noe som er et resultat av tiltak for å bedre vannkvaliteten i bekken.

Apeltunvannet er renere enn på mange tiår

Apeltunvannet er nå renere enn på mange tiår, noe som er et resultat av tiltak for å bedre vannkvaliteten i elven.

Viten BEDRE VANN

Med stadig bedre vann i sikte

Gravde opp elven for å få tilbake fisken

Gode tiltak gir godt vann

Fikk endelig badeplassen tilbake